

6
did. 7

DISPUTATIO
de
SACRA SCRIPTURA
Quam
Dei Opt. Max. Auxilio
P R E S I D E
Admodum Reverendo & Excellentissimo Viro,
DN. ÆSCHILLO PETRÆO
S.S.Theol.Doct.& in Regia Academ. Aboënsi Prof.
& Past. Vigilantissimo, Præceptore & fautore suo
eternum honorando,

Publicè proponit
S U E N O P E T R I Gåddhööß/
Smoland. S. Reg. Maj. Alumnus,

Ad diem Decemb. 4. horis antemeridianis con-
suetis in auditorio Majori Anno 1646.

A B O Æ

Excudebat Petrus Wald / Acad.Typogr. 1646.

DISPUTATIO
SCRIPTURA SACRA

Genes.

De Gno. Apoc. xxviii.

Exodus.

Exodus viii. 10. Exod. viii. 10.

DE SCHILLO PETRUS

Exodus x. 12. in Regis Vagabon. Apparatus.

Exodus x. 12. Apparatus. Exod. x. 12.

Exodus x. 12.

EXODUS X. 12. APPARATUS.

Exodus x. 12. Apparatus.

Apparatus. Apparatus. Apparatus.

Apparatus. Apparatus. Apparatus.

Exodus x. 12.

Exodus x. 12.

Exodus x. 12. Apparatus. Apparatus.

T H E S. *I.*

N locis Theologicis tractatum de *S. Scriptura* & ejus authoritate quidam quasi in aciem primo loco collocant, cum inde reliquorum locorum probatio petatur; inq; ea velut in altissimo monte nobis reuceat aeterna veritas, & unde nobis cœlestium oraculorum tonitrua prorumpant, quorum in omnibus Theologiae locis usus est maximus.

II. Ac, licet omnes libri qui in volumine, quos per excellentiam Sacra Biblia, id est Sacros libros nominamus, Sacrae Scripturæ appellatione veniant, sive canonici sive non, tamen potissimum illos libros *S. Scripturæ* hoc nomine notamus, unde dogmatum probationes desumuntur.

III. Vocantur illi libri Canonie quod sint *Canon* & regula, dogmata Theologica probandi & examinandi; Quodcunq; ergo dogma ex his libris non probatur aut confirmatur rei ciendum est. Veneratur quidem Ecclesiæ consensus doctorum suorum authoritatem, interim ab illis alicubi dissentire, tam vitio dandum non esse existimat, quam impium esse, si quis illorum autoritatem æquiparare velit Canonicis voluminibus, quæ impressa quadam à Deo Majestate, authoritate fide & utilitate longè anteferendi sunt omnibus quæ humana industria exaravit.

IV. Tales in V. T. Canonici vñ. sunt 1. *Chamischas Chamisch torah* Græcè *Pentateuchos*, Latine *quinq; libri Mosis*. Quorum 1. est Hebraice *Bereschit* à primo hujus

libri vocabulo. Græcè vocatur *Genesis*, significans generationem sive historiam prosapia huīanæ. 2d. *Sepher Seemoth*, iterum à secunda voce secundi libri, Græcè *Exodus*, idem quod exitus, quod in hoc libro describatur migratio populi Israelitici ex Ægypto. 3. *Sepher Vaicra* à voce initiali libri tertij Græcè *leviticus* quia in hoc libro describuntur sacrificia Levitica. Liber 4. *Sepher Basmidbar* à quinta voce initiji hujus libri, Græcè vocatur Aritmoj, qđ popul⁹ exiens ex Ægypto, in hoc libro numeratus sit. Liber 5. *Sepher Elle haddebarim* à geminis initialibus divisionibus libri quinti. Græcè vocatur *Deuteronomion* f. c. secunda lex vel brevis legis recapitulatio & repetitio. Est enim *Deuteronomion* sive ut philo loquitur *Epinomis* nihil aliud quam lex & historia summatim repetita in eorum gratiam qui promulgationi legis, rebusq; illis non interfuerunt. Ideoq; non putandum verba illa que in *Exodo* & que in *Deuteronomio* sunt verba, pariter, uno eodemq; punto temporis prolata. Qui existimant hunc quintum librum Mosis, quem latini Græcos imitatus *Deuteronomion* vocat, appellari, Hebraice *Misne Thora* *Josuæ* cap. 8. v. 32. Masio non videntur recte sentire, vide Comment. in *Josuam* pag. 157. nec Deut. 17. v. 8. per *Misne Thora* nomen hujus libri exprimitur.

V. 2. dō *Neviym Resehonim*. Prophetæ priores; quorum nomina: *Sepher Iehosehua liber Iosua Scophetim judicum*, *Samuel*, 1. & 11. *Malachim* id est. *Regum primus* & *secundus*.

VI. 3. *Neviym Akberonim* Prophetæ posteriores: *Esaies Iesekahahu*. *Ieremias*, *Iermijahu*. *Eze:hiel*, *Iehozzechel*. *Daniel* et *judæi* ponunt inter Hagiographa Christiani vero recte meritoq; ipsum prophetus accessere.

7. De-

VII. Deinde liber Osee, Iocelis, Amos, Obadia, Iona, Malachia, Nabum, Habacchub, Sephanias, Haggai, Zacharia Malachia.

VIII. Tertius ordo librorum Canonicorum in Hebreis codicibus, inscribitur Chetubim Græcè Hagiographas, in hoc ordine 1. est Sepher, Tehillim, liber Psalmorum, 2. dicitur Misericordia Proverbiorum Salomonis à prima hujus libri dictione, 3. Job, 4. Stir. hafferjum cantictum canticorum, 5. Ruth, 6. Eccl. Lamentationes 7. Cōhelet à secunda voce initiali hujus libri 8. Esther, qui etiam Megilla Esther, volumen Esther, 9. Ezra & liber Nehemia, 10. Dibréchaimim, 1. & 11. Paralipomenon vel Chronicorum.

IX. Tot libros V. T. ti Ecclesia judaica divinitus ereditidit inspiratos, ut inquit ex Iosepho contra Appium Eusebius l. 3. Hist. Eccl. cap. 8. consentit concilium Laodicensum Canonem 59 Celebratum est hoc concilium anno Domini 364. ut habetur anno conciliarum primo, pag. 221. editione colonensi.

X. Contentiunt Patres Athanasius in Synopsi scripturarum. Hieronymus in prologo Galeato, qui praefigitur libris Regum, Cyrus Hierosolymitanus.

XI. Observandum v. est in Augustino lib. 2. de doctrina Christiana librum Sapientie, Syracidem, canonicos appellari in lata significatione vocis Canonici, prout opponuntur quibuscunq; alijs scriptis, que non sunt in volume Biblico. Sive ut ille ait, periculis mendacijs atq; phantasmatibus. Cuiusmodi sunt Apocalypsis Petri, & ipsius Actorum liber, vel dicantur Canonici isti libri non quod fidei regulam, sed morum tantum contineant. Idem videtur ientiendum de concilio Chartaginensi 3. quando omnes libros V. T. Canonicos nominat. Tomo conciliarum. I. pag. 252.

XII. Reliqui v. libri qui in corpore biblico V. T. inveniuntur & hunc præferunt titulum Bibliorum pars quæ Hebraicè non inveniuntur, extra Canonem sunt eis Apochryphi, classicam autoritatem non obtinentes, tum quod ut Augustinus ait lib. 15. de civit. Dei cap. 23. eorum occulta origo non claruit illis, quorum testificatione, auctoritas verarum scripturarum ad nos pervenit, tum quod Christus ipse & Apostoli cum multa essent quæ præclarè citari inde pro regno Christi potuissent, nulla citatione vel nominatione eos confirmarunt.

XIII. Sunt vero sequentes in V. T. libri Apocryphi: Tobias, Iudith, Adiectio[n]es ad librum Esther, liber Sapientie, Syracidus, Baruch, Adiectio[n]es ad Daniellem libri 3. Macchabearum. Hi Græcè scripti inveniuntur, quibus in quibusdam exemplarib[us] bibliis adjicitur. 3. & 4. Esdra, qui latine duntaxat, ut & Oratio Manassis extant.

XIV. Notandum probè & accurate, quod Cyprianus in expositione Symboli Apostolici observaverit; Patres & Majo[r]es suos, vocasse hos libros, qui modo thesi superiori proxima enumerati sunt, Ecclesiasticos: illas vero scripturas quas in Ecclesia legi noluerunt Apochryphas. q. ad ulterinas, suspectas & ab Hereticis profectas.

XV. Hodiè usus vocabuli Apochryphi is est, ut eo notentur libri non canonici sive in corpore biblico existent, sive non, quorum etiam magnus est numerus in V. & N. T. videatur Epistola nuncupatoria Michaelis Neandri in Apochrypha. In hac significatu usurpatur etiam à Hieronimo in prologo Galeato, & communiter Apochryphorum nomine, libros biblios non canonicos indigitamus.

XVI. Libri N. T. ti sunt: Evangelium secundum Mattheum, Evang: secundum Marcum, Evang: secundum Lucam, Evang. secundum Iohannem.. Actus vel acta sanctorum Apostolorum, S. Pauli ad Romanos Epistola, S. Pauli ad Corinthios Epistola 1. & 2. S. Pauli ad Galatas Epistola S. Pauli ad Ephes. Epistola, S. Pauli ad Philippenses Epistola, S. Pauli ad Colos. Epistola, S. Pauli ad Thes. Epistola, 1. & 2. Ad Timotheum 1. & 2. Ad Titum Epistola, Epistola ad Philemonem. Et haec 13. sunt Epistole Pauli quod nemo in dubium vocavit. Epistola S. Petri 1. S. Ioh. Epistola.

XVII. Atque hi libri ab omnibus conciliis & patribus pro Canonicis habentur, neque illa de his extitit dubitatio. Eusebius Hist. Ecclesiastica. l. 3. c. 25.

XVIII. De sequentibus vero posteriori Epistola Petri, duabus posterioribus Iohannis, Epistola ad Hebreos, Epistola, Iacobii Epistole Iude & Ioh. Apocalypsi olim a quibusdam dubitatum fuisse commemorat Eusebius Hist. Ecclesiastica lib. 3. cap. 25.. Hodiernum autem inter hos (cum primis Epistolis ad Hebreos, V. T. propter elegantem commentarium nec non Apocalypsin propter illustrissima de Reg. Antichristi & alia plura vaticinia certissimis eventibus completa) & reliquos N. T. ti libros, authoritatis discriminem observatur exiguum.

XIX. Ethae de librorum Biblicorum, sive S. S. et Canone quem constitutum Apostolorum temporibus credit August. contra Faustum Manichaeum lib. II. c. 5. inquietus: distincta est a posteriorum libris excellentia & Canonicæ authoritatis V. & N. T. ti quæ Apostolorum confirmata temporibus.

XX. Sentiens mox Apostolorum temporibus definitum & determinatum fuisse, quia am libri in utroq. T. ro. editio

editi ab Ecclesia pro Canonicis essent habendi, & cum a
credandi necessitate legendi, quod etiam ad Apostoli-
cam Ecclesiæ curam, videtur omnino pertinere.

XXI. Bene a. firmandus & præmuniendus animus
Theologiarum Studiosorum, ne absterreatur à proposito, quan-
do audit principium nostræ Theologie extam diversis
compositum authoribus, non uno Stilo. Non uni-
formi Methodo, non unico libro sed libris varijs ijsq; va-
rijs temporibus editis.

XXII. Sciet itaq; 1. unicum esse authorem Scriptu-
ræ S. proprie loquendo, qui est Deus ipse, & organa esse
saltem diversa, quib⁹ verbum Dei in literas est relatum
Organæ illæ sunt prophetæ & Apostoli, Spiritu Dei lo-
quentes & eadem scribentes. 2. Pet. 1-21. Ideoq; etiam.
2. Tim. 3.16. statuitur Deus author Scripturarum, Prophe-
tae & Apostoli amanuenses.

XXIII. 2. Diversum sermonis genus, sive Stylum,
magis facere ad certitudinem, eo quod tanta variorum
hominum loquelæ varietate res eadem summo consen-
su & harmonia proposiciuntur, ut nullam contrarietatem
veram apprehendere liceat. Et quomodo dissentire
possunt amanuenses, siquidem uno divino & sancto gu-
bernati sunt spiritu?

XXIV. III. Librorum multitudinem varijs tem-
poribus editorum, liberissimæ voluntati divinæ ascriben-
dam, & quod non uno tempore totam scripturam edi
voluerit. Sicut & illud: quare prius non condidit mun-
dum & quare voluerit sex diebus, non uno die mundum
creare serupulose non inquirimus.

XXV. Estq; horum librorum omnium brevis summa, Ne-
terius quidem T. ti in hoc syllogismo: Quicquid Deus dicit et erit
est, sed

est, sed dixit venturum Messiam, in quem credentes habebunt remissionem peccatorum Act. 3.24. Ergo hoc verum est et verè venturus Messias.

XXVI. Hujus syllogismi major propositio, per se fidem meretur.

XXVI. Minor probatur Act. 3.24. ubi Petrus S.S. to repletus confidenter dicit Mosen, ad eoq; omnes prophetas locutos de Messia.

XXVIII. Novi T. ti summa hac est: cui competit descriptio Messiae à prophetis facta, illa persona verissimè est Messias. At competit Iesu Mariae Filio. Ergo Iesus Maria Filius est Messias. Ergo in illum credendum, quodq; in ejus nomine detur salus & vita eterna, Act. 4.12.

XXIX. Suppeditatur nobis hæc summa V. & N.ti ab Evangelistis & ipso Christo. Quando toties repetitur, hæc facta sunt, ut impleretur scriptura.

XXX. Præterea tenendum est, quasi totius Scripturæ Clavis: contineri in ea. Duplex doctrinæ genus, unum quod legis, alterum quod Evangelii; titulo insignitur. Lex monstrat peccatum & penam peccati. Evangelium peccati condonationem propter Christum, fide appræhensum ostendit: Et ab æterna poena liberationem. Sed de his infra fusiū agetur...

XXXI. Sunt præterea in his libris exempla virtutum, sunt etiam exempla vitiorum, quæ non proponuntur ad imitationem, sed ut ea, fugere & declinare studeamus.

XXXII. Quilibet prouindè Christianus, in horum librorum lectione se exercebit & animam suam satiabit ac nutrit. Id ipsum quoq; præcipiente Christo, Joh. 5. 39. Scrutamini scripturas. Illud requirento Luca Act. 17.

Cum Berœenses laudat, Scrutantes scripturas an hæc se ita
haberent.

XXXIII. Magnum prouinde & ingens Dei donum est,
quod habeant nostra Ecclesia Sacra Biblia in lingua sibi verna-
eula. Sveci Biblia Svecica, Finlandi Fennonica.

XXXIV. Quod etiam Sacra lingua populari & nota
in conventibus Ecclesiasticis peragantur, ut præces
publicæ lectione Sacrarum literarum, administratio Sacra-
mentorum, Caecationes Hymnorum & Psalmorum.

XXXV. Sed Theologiae studiosi noverunt sibi præceptum
ut fontes consulant, in V. T. Hebreos in N. T. Gracos, qui mi-
nimè turbidi & impuri sunt. Ad hos omnes versiones, & Bi-
bliorum editiones examinanda & comprobanda sunt.

XXXVI. Quamvis enim versiones Sacrorum Bibli-
orū voluntatem Dei in verbo patefactam abunde no-
bis ostendant, tamen nemo sanus dubitat S.S.m multo
aptius sua sensa verbis à se delectis in sacris literis expre-
ssisse: quam ut ullus mortalium humana suā industria
illa in aliam lingvam transferre possit.

XXXVII. Addendum etiam hoc; quod ex versio-
nibus disputationes, adversarijs & Hereticis obturare
non possumus, cum nulla versio utrinq; sit recepta.
V. G. Pontificij non acceptant versionem nostram Lu-
theri, neq; nos illorum vulgatam versionem, ad fontes
itaq; confugere oportet.

XXXVIII. Coeterum quod adversarij veritatis Fon-
tificij opprobria loquentes de montibus Israel. Cla-
mitant scripturam esse obscuram & perplexam, ideoq;
non legendum à Laicis, non magni pendendam; Pro-
bè notandum S.S.m in se satis esse manifestam & dilu-
cidam, nobis autem obnostram cæcitatem, obscuram
& perplexam videri potest.

XXXIX. Deinde distingvendam inter S.S. ræ le-
ctores: quidam sunt renati & vera fide donati, quidam
infideles & vera fide destituti.

XL. De non renatis & vera fide destitutis, non est
dubium, quod nihil intelligent, ubi enim non est vera
fides, ibi obscuratus est intellectus".

XLI. Fideles vel sunt Laici vel Clerici, (ut veterem
membrorum Ecclesiæ distinctionem retineamus) Si Lai-
cus legat Biblia in versione Lutheri, in lingvam sibi ver-
naculam translata, omnino loca de Dei ira adversus
peccatum. de illius misericordia & gratia propter Chri-
stum, intelliget. Si præcepta morum & regulas viven-
di, anno intelliget? Si legit Historias intelligit descri-
bi exempla virtutum, ut eas imitemur, vitiorum ut ea
caveamus".

XLII. Videt D. Apostolis lectionem S.S. ræ Laicis
propter aliquam obscuritatem non prohibendam, quan-
do Romanis, quando Chorinthijs, Galatis, Ephesijs &c.
Epistolas scribit, non v. solis Theologis, aut illarum Ec-
clesiarum Episcopis. Scripsit utiq; omnibus, ut omnes
legerent, omnes legere voluit, quod omnes que scri-
pta sunt, intelligere posse speravit.

XLIII. Sentit id ipsum Hieronimus, quod nos sen-
timus, de scripturæ claritate & perspicuitate & ejusdem
lectione, omnib; in Ecclesia membris concedenda.

XLIV. Scribit enim in Com: Psal: 86. Dominus ne-
ster & Salvator, narrat nobis, & loquitur in Scripturis princí-
pium suorum, Dominus narravit in scripturis populorum, in scri-
pturis sanctis; qua scriptura populus omnibus legitur. h. e. ut e-
mper intelligent. Et ibidem: sicut scripserunt apostoli sic & ipse

Dominus. h.e. per Evangelia sua locutus est, non ut pauci intelli-
gerent, sed ut omnes, Plato scripsit in scriptura, sed non populi,
sed paucis. Vix enim intelligunt tres homines. Principes ve-
ro Apostoli Ecclesie, & principes Christi, non scripserunt
paucis, sed universo populo.

XLV. Provocabimus etiam tutò ad experientiam:
Si Laicum Bibliorum sedulum & devotum lectorem
examines in scripturæ intellectu, multa quidem ipsum
ex illis quæ legit, intelligendo non assèqui, plurima ta-
men optimè intelligere ipsum facile deprehendetur.

XLVI. Qui ergo eam ita obscuram & perplexam
esse clamitant, quantum in ipsis est mendacij, arguunt
Regium Prophetam, cum præceptum Dei dicit esse luci-
dum Psal. 19. cum verbum Dei nominat lucernam. Ps. 119.
Et sapientissimum Regum Salomonem, cum prov. 6.
scribit: mandatum lucerna & lex lux. Et S. Petrum Epist. 2.
c. 1. Sermonem Propheticum lucerne comparantem. Quin e-
tiam Paulum ijdem, ut insulsum & imperitum Gentium
doctorem gravissime reprehendunt, quod Epistolas
suas etiam Laicis scripserit, siquidem S.S.ra, cuiusmodi
ejus sunt Epistola obscura est.

XLVII. Theologi autem qui ex professo S. S.ras
scrutantur, facilius in locis obscurioribus se expedient.

XLVIII. Iij enim præterquam quod donati sunt
quod optandum vera fide, quæ est optimus & certissi-
mus. interpres scripturæ, disciplinis Philosophicis &
lingvarum originalium cognitione ad sacrorum lectio-
nem accedunt, quib⁹ quasi clavibus rerum & verborum
reseratur intellectus.

XLIX. In ipsis que ad fidem in Christum ac salutem perti-
nent, in U. T. optimus & certissimus commentarius ej. N. T.

L. In utroq; locorum vel sensu vel phrasⁱ parallelorum,
antecedentium & consequentium, in textu, diligens collatio in-
stituenda.

LI. Hac via si quis scripturæ interpretationem ag-
grediatur, fructu desiderato se non frustrari, atq; ipse
vanum esse aliundē & à papa Romano Scripturæ verum
intellectum & sensum sciscitari comperiet, scriprura
ipsamet sui explicationem suppeditante.

LII. Ostendimus itaq; principia nostræ Theolo-
giae Sacrae S. & canonicos libros obscuros non esse, in
omnibus illis quæ salutis nostræ capita concernunt, &
in omnibus ijs quæ ad regendam vitam & emendendos
mores pertinent. In Historijs etiam & virtutum ac vi-
tiorum, pñnarum & præmiorum exemplis intellectu fa-
ciles esse.

LIII. Careere etiam omni ambiguitate & flexibi-
litate, certainq; & constantem in omnibus locis hōce
libros reddere sententiam dubium non est, si cogitemus
horum librorum authorem esse S. Sanctum, ut prius est
probatum.

LIV. Fallacia autem & deceptio in hunc authorem
non cadit. Deus verax est, fallere & decipere nesciens.
Deus ut rarissime loquitur; ita loquitur verissima, si-
mul & efficacissima. Se n̄el locutus est Pater, & sermo-
nem genuit æternum. Rursum locutus est & omnipo-
tent verbo, condidit universam hujⁱ mundi machinam,
Rursum locutus est per suos Prophetas, per quos nobis
tradidit sacros libros sub paucis simplicibusq; verbis,
immensum divinæ sapientiæ thesaurum occultantes.
Falleret utiq; & deciperet, si ambiguè esset locurus, & ex
eius sermone certa scientia erui non posset. Firmiter

itaq; credendum, Spiritum S. quibusq; utatur locutionibus, sive simplicibus, sive Tropicis & modificatis unum sensum intendere, vel cum res gestas refert, vel cum agenda præcipit, vel cum credenda inculcat.

LV. Veritatis vi idem fassus est Thomas de Aquino. i. parte Quest. i. Act. ult. in responsione ad primum Argumentum scribens: Nihil continetur fidei necessarium, quod scriptura per literalem sensum alicui manifeste non tradat.

LVI. Blaspemia itaq; est S. S. ram traducere quasi dubiam, ambiguam, flexiloquam, & librum Hereticorum, &c.

LVII. Qua fronte Deo impunitur & ejus verbo in Sacra Scriptura, quod hominis vel ignorantiae & stupiditati, vel malitiae & petulantiae competit: dum vel non possint verum & simplicem sensum scripture asseque, vel ex malo proposito scripture sensum pervertere tentant.

LVIII. Quoniam de sensu scripture loquimur, quid sentiendum de quadruplici scripture sensu, quem veteres fixerunt, & secundem quem omnes totius scripture versus interpretati sunt, notandum est Lutheri Judicium in Commentario ad Gal. 6.4.

LIX. Habetur in usu inquis quovor sensus scripture quos Literam, Tropologian, Allegorian, Anagogian vocant, nec scripture authoritate, nec patrum usu, nec Grammatica ratione.

LX. Solent illi qui hos sensus ex cogitarunt memory ergo, illos hoc versiculo comprehendere. Litera gesta docet, quid credas allegoria Moralis quid agas, quo

quo tendas anagogia. Utuntur ad declarationem, hoc e-
xemplio communiter, voce, Hierusalem. Quæ vox secun-
dum literam, significat florentissimam in Palestina Ur-
bem. Allegoricè Ecclesiam Christi in histeris, Tro-
pologicè sive moraliter, cujuscunq; fidelis hominis ani-
mam, Anagogiâ Cœlestem patriam. Sed non satis ut
rectè dixit Lutherus, Grammaticè Anagogia pro Anagoge
& Tropologia pro Moribus, nec accurata est distinctio
Allegoriæ & Anagoges.

LXI. At vero sciendum unicum esse S. S. ræ sen-
sum, qui vulgo literalis vel Historicus appellatur, reli-
quos autem tres non esse diversos sensus, quos S. S. ræ
simul intendit, sed tantum accommodationes & applica-
tiones sensus literalis, ad Ecclesiam, ad mores, ad co-
lestia.

LXII. Sensus literalis is est, quem autor Scripturæ
S. S. ræ intendit, sive figuratis sive simplicibus vocibus
proponitur.

LXIII. Exempli causa Ps. 22. foderunt manus meas ac
pedes meos; Sensus est ille quem verba simplicia, pro ut
jacent in nativa sua significatione intendunt, & Histo-
ria passionis Dominicæ ostendit, Christi manus ac pe-
des perforatos.

LXIV. Literalis quoq; est sensus ille, Matth. 18.
si scandalizaverit te manus tua vel pes tuus, absconde eū.
Sensus est, non quem verba in nativa sua significatione
sonant, sed id quod Christus vult docere & quidem se-
cundum Hieronimum: Truncandum affectum & univer-
sam propinquitatem amputandam, ne per occasionem pie-
tatis, unusquisq; credentium scandalis patet.

LXV. Satis equidem constat, scripturam esse ita perspicuam, ut seduli & devoti lectores, in illa, quib⁹ instruantur & erudiantur, quibus etiam adversarios veritatis Evangelicæ refutare queant, inveniant.

LXVI. *non* Proinde ne jugum blasphemiarum cum Pontificijs trahamus, rectius ex verbo Christi edocti, sic de S.S. ræ claritate & perspicuitate sentimus & loquimur, quod non modo satis in illis quæ ad fidei & morum informationem spectant, sit clara, evidens, & perspicua. Verum etiam sit omnium controversiarum judex, quæ oriri in dogmatibus fidei possunt, sive quod idem est vox S. S. ti supremi judicis, quatenus S. S. t⁹ mediante S.S. ræ sapientiam decisivam proponit.

LXVII. In hac sententia nostra habemus Apostolū 2. Tim. 3. 15, ubi dicit sacras literas posse Timotheum sapientem reddere ad salutem. Ergo perspicuæ sunt sacræ literæ.

LXVIII. Dicitur vers. 16, in hac eadem Epistola & capite citato S.S. ram quippe utilem esse ad doctrinam. Quomodo quælo nō manifesta & clara? utilis ad redactionem quæ firmis nitatur probationibus. Ergo potest esse judex, sive supremi judicis S. S. ti vox, auctoritate Judicandi & potestate ab Ecclesia non dependens.

LXIX. Confirmat ulterius nostram sententiam præcepti divini auctoritas, Esa. 8. 20, ubi remittimur ad legem & testimonium, & secundum verbum hoc dicere jubemur.

LXX. Consulatur praxis Apostolica in refutatione pseudo doctorum, & liquido constabit ex Sacris scripturis refutationem esse institutam.

LXXI. Nec valet hæc instantia, multos Hereticos
olim fuisse & hodiè esse, qui ex scriptura se esse eonvictos
pertinaciter inficias eunt, Ergo S. S. ra non satis eos
refutavit.

LXXII. Quam multi enim ex scripturis docentur,
& tamen nunquam ad agnitionem veritatis pervenient,
causam reddente Apostolo, Act. 28.26. ex Esa. cap. 6. in-
crassatum est cor eorum, auribus suis graviter audiunt,
oculi obscurati sunt, ut non videant oculis, nec au-rib⁹
audiant, ut revertantur & sanentur.

LXXIII. Atq; ut perspicua est S. S. ra in docendo &
refutando, ita etiam lecta, audita efficax est, quamvis
non omnes convertantur & per verbum regenerentur.

LXXIV. Juxta illud Ebr. 4.12. Vivum est verbum
Dei, & efficax & penetrabilis quovis gladio ancipiti, & pertin-
git usq; ad divisionem animæ simul ac spiritus, &c.

LXXV. Loquimur autem de verbo, non ut simpli-
citer & perse in libro continetur, sed ut est in eo usū ad
quem Deus ordinavit videlicet ut legatur, conferatur,
explicetur & audiatur. Nihil tam sanctum tam utile,
quod extra suum usum, non sit quodammodo mor-
tuum.

LXXVI. Quia & S. S. ra tantæ est authoritatis, cum
sit divinitus inspirata, tantæ etiam erit prefectionis, ut
Ecclesiæ alicujus traditione vel additione opus non
habeat, quippe nihil omittens, quod ad fidem, nihil
quod ad mores pertinet.

LXXVII. Nec solum dicitur S. S. ra à Paulo 2. Tim.
3. Divinitus inspirata, sed & expressis verbis, sacrī li-
teris sive S. S. ræ quod possit reddere hominem perfe-
ctum, sive perfecte instructum ad omne opus bonum
tribuitur.

LXXXVIII. Si autem imperfecta est S. ra ut accusant
eam Pontificij, quomodo homo ex illa perfecte instrue-
tur, non ad aliquid saltem, unum vel alterum, sed o-
mne opus bonum. Ergo ad perfectam cognitionem
articulorum fidei omnium. Ergo etiam ad omnium
Heresium refutationem, Theologiz studiosum instru-
cum reddit.

LXXXIX. Recte nostri Theologi statuunt, cum
Paul: dicit omnem scripturam esse utilem, vocem *omnis*
non distributivè de singulis Canonice scripturæ li-
bris, sed de toto corpore collectivè accipiendam, ut e-
tiam vox Græca subinnuere videtur. Idem sentit E-
rasmus in Annotationibus N. T. ad hunc locum, ubi e-
tiam addit, quod Pasa ad scripturam duntaxat referatur
Canonicanam.

LXXX. Non de sola scriptura V. T. ti verba facie
Apostolus, sed de pluribus N. T. ti scriptis".

LXXXI. Nam juxta Irancum lib. 3. cap. 1. Evange-
lium Matthæi editum Anno Christi 52. post ascensio-
nem autem Anno 20 juxta Eusebij supputationem lib. 3.
cap. 21. Anno Christi 41. Evangelium Lucae juxta eun-
dem A. Chr. 52. Evang. Marci secundum ejusdem Eusebij
testimonium lib. 2. cap. 15. Anno Christi 61. Anno Christi
63. Acta Apostolica. Extitisse etiam jam tum univer-
sus Pauli Epistolas, cum hæc altera ad Tim. scriberetur,
indè colligitur, quod paulus referente Eusebio lib. 2. c. 25.
hoc Anno sub Nerone Martyrio Coronatus est.

LXXII. De libris qui poste à Dei jussu acceſſerunt
ut Evangelium Johannis, ejus Epistolæ, Apocalypſis, no-
tandū quod nō arguunt imperfectionem Canonis illius.

qui ante id tempus fuit, cum nihil novi priori Canonica doctrinae superaddat.

LXXXIII. Et omnes N. T. tñ libri antiquissimam doctrinam in Pentateucho Mosaico, librisq; Prophetarum Comprehensam, tantum pluribus explicant, exemplis & Historijs uberioris illustrant. Breviter scripta Apostolica, una cum rerum exhibitione, meram ac germanam legis ac Prophetarū explicationē continent.

LXXXIV. Deferendum est opinio judicium libertimæ Dei voluntati, quod diversis Ecclesiæ temporibus, canonem nunc paucioribus, nunc pluribus libris constare voluerit, qui acq; perfectus ex paucis, ac ex multis. Primo enim constabat tempore Mosis ex solo Pentateucho, deinde & Pentateucho & Prophetarum libris, tandem ex V. ri simul ac N. T. to constitutus.

LXXXV. Hie una opera ad illud quæsum: quare illi libri, quorum fit mentio in scriptura, ut Nathanist, Gad, &c. i. P. cap. ult. Non sint relati in canonem, respondebimus ex August: lib. 18. de Civit. Dei cap. 38. ubi aliam causam se nescire dicit, nisi quod existimat S. S. um revelasse. quinam libri in authoritate religionis esse deberent, & illa scripta quæ nunc extant Canonica, pertinuisse ad religionis autoritatem, illa autem quæ perierunt ad cognitionis ubertatem.

LXXXVI. Declarandum restat quomodo Argumentum sibi constare queat, cum sic inferimus: Scriptura S. est perfecta, quia est ad docendum ad redargendum &c. utilis.

LXXXVII. Sic itaq; sentimus, quod S. r. ita est ad hæc quæror effecta utilis, ad docendum, ad redargendum, ad cor-

rigendum, ad instruendum, ut homo fiat perfectus, & perfectè
instructus. Ergo illæ que de scriptura predicatur utilitas, no-
stat perfectionem & sufficientiam. Non enim perfectè instrue-
ret, si perfecta & sufficiens non esset.

LXXXVIII. Meritò igitur de traditionum Ponti-
ficiarum assumpto conquerimur, quod illas sub no-
mine Apostolorum, Ecclesiæ tanquam observatu & cre-
ditu necessarias obtrudant.

LXXXIX. Cujusmodi traditiones sunt: Oblatio
Missæ, uncio Christiatis, invocatio sanctorum, oratio
pro defunctis, Primatus Episcopi Romani, consecratio
aqua in Baptismo, Sacramentum confirmationis, or-
dinis, matrimonij, pænitentiæ, extremæ unctionis, me-
rita operum, necessitas satisfactionis, enumeratio pec-
catorum coram Sacerdote, cultus imaginum statuta, je-
junia, quadragesima, &c.

XC. Has traditiones pari pietatis affectu ac reveren-
tia suscipit ac veneratur concilium tridentinum sessione
4. qua V. & N. Tti libros, idq; quam stultè!

XCI. De illis autem nos docemus, quod sint ficti-
tæ, impiaæ & blasphemæ.

XCII. Ficticias esse colligitur, ex incertitudine
probandi has esse ab Apostolis demandatas & viva voce
traditas, impias & blasphemias esse, vel indè appareat,
quod Sacrae Scripturæ adversentur, ut suis locis pate-
bit.

XCIII. Interim constitutiones aliquas sub Apo-
stolicarum traditionum nomine, nostræ Ecclesiæ ad-
mittunt yz. constitutionem Canonis S.ræ, Symboli
quod

quod dicitur Apostolicum, ordinationis Episcoporum
& diaconorum, excommunicationis, eleemosinarum,
collationis, cantuum in Ecclesia, Celebrationis diei
Dominicæ, rituum in Ecclesia.

XCIV. Deniq; & hoc sciendum, vocabulum traditionis significare, non saltem doctrinam non scriptam.
Sed etiam scriptam, ut 2. Tess. 2. 15. State fratres & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem sive per Epistolam. Ita Act. 6. 14. & inutaturum fatus quos tradidit nobis Moses. Sic Cor. 11. 25. accepi a Domino quod & tradidi vobis.

XCV. Tantum de S. S.ra cuius tanta authoritas, ut nullius Ecclesie arbitrio & judicio subjaceat, non enim hominis est scriptura, sed Dei, nobis in salutem data. Authoritas Ecclesie Augustinum ad credendum Evangelio preparavit, fidem autem in illo non generavit.

Bonarum literarum sectatori indefesso,

DN. SVENONI P. Stahlhoß /
Conterraneo meo dilecto, de Scripturâ Sacra
disputanti sic amicè gratulabar.

Est venustis & sua laus Poëtis;

Est & Oratoribus ampla merces:

Sobriorum nec chorus his Sophorum.

Cedit honor,

C. 3 Insu-

Insuper morbis gravibus medela m.

Qui facit; doctam medicantis artem.

Gnarus, & laudem & premium reportat

Fulva metallum.

Sunt Sacerdotes quibus omne juris

Panditur corpus, pelagusq; vastum.

Hi regunt mundum; reliquis proinde

Nobiliores.

Vincit et omnes meritis & laude,

Vincit omnes divitijs; Tonantis

Verba sebatuus, sacriora nempe

Dogmata versans.

Ergo mi præstans patriota SUENO

Laus tibi, merces tibi honorq; certus

Crescit; electo studio juvanti

Omne per avum.

L. M. d;

MICHAEL O. WEXIONIUS.

P. Prof. & Fac. Pb. p. o. Dec.

Hanc Echonem.

Umina bina Deus terris confert, bona dona?

Eusebian sophian, quas homo mole cole,

Alterutro gentes, utroq; valent duce luce,

Christicole, Christus quo sq; redemit emit.

Gratu-

Gratulor ergo tibi Schalhöß cui nomen & omen.
Dodi, utraq; valens non sine vase, face.
Philosophia tibi notuit nec non hera mera.
A te jām colitur theiosophia pia.
Macte sacro studio, sophiaeq; fatisfare! quare?
Scandis enim hoc frater, foenore, chare, marc.
Perpetuò vivas voveo, felix tamen Amen
Angelico tandem vescere pene, cane!

Celerimācra nā tamen Amico
affectu apposuit
M A G N U S O. C A V A L L I U S
Ph. Candidatus.

Ad tua proponis vel magna negotia rerum
Dum S V E N O Schalhöß differis arte bona
In medium profers, contraq; sophistica tela.
Defendis verum, dexteritate tua.
Rem facis insigni celebrandam laude, paraq;
Quæ bona sunt nullo disperitura modo.
Ergo suscepsum felix argeto laborem
Promoveatq; Deus dulce laboris iter!
Perge bonis avibus, veniet cum tempore laurus,
Quæ cingat capit is tempora doctatui!

Ad Præstantiss: & Literatissimum
Dn. S V E N O N E M P. Schalhöß/ ne-
cessarium suum & Patriotam sin-
cere dilectum.

Hæc fessinante rāmen gratulabundus daba
I S A A C U S N. D U M E R U S Smol

Eximiam, cumulas laudem tibi, candide Schälhöös!
Ardua cum tentas disseris atq; doces
Biblia, quæ norma est vitæ, & divina Magistra;
Hinc doctasq; theses, ponis & ipse probas.
Gratulor ergo tibi, S V E N O mi Sympatriota,
Sic animo macte, & digna brabæa feres.

*Hec in grati animi tessera erga Sym-
patriotam suum Doctissimum Dn.
Svenonem Schälhöös*

L. M. q. adjecit

JOHNES PETRI
Tolgensis S.

